

Annales Canonici
8 (2012)
s. 197–204

Aleksandra Brzemia-Bonarek

UPJPII w Krakowie

Sprawozdanie
z międzynarodowej konferencji prawno-kanonicznej
The Institution of Marriage
in the Three Monotheistic Religions

Konstanca (Rumunia), 10–12 października 2011 roku

W dniach 10–12 października 2011 roku na Uniwersytecie Owidiusz w Konstancy (Rumunia) odbyło się międzynarodowe sympozjum poświęcone instytucji małżeństwa w trzech religiach monoteistycznych. Organizatorem tego wydarzenia naukowego było działające przy uniwersytecie i kierowane przez prawnika i teologa, prof. Nicolae Dură, „Centrum Studiów i Badań Religijnych oraz Prawno-Kanonicznych nad Trzema Religiami Monoteistycznymi” – (*The Centre for Religious and Juridical-Canonical Study and Research of the Three Monoteistic Religions: Mosaic, Christian and Islamic*). Współorganizatorami sympozjum byli: Wydział Prawa Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu w Tuluzie oraz Instytut Filozofii Uniwersytetu Iwana Dżawakiszwili (Jawakhiszwili) w Tbilisi.

Miejsce tej konferencji nie było przypadkowe. Rumuńska Konstanca to starożytne miasto Tomis, leżące na wybrzeżu Morza Czerwonego, gdzie od wieków w harmonii i pokoju koegzystowali ze sobą wyznawcy różnych religii, kultur i krajów. Dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Owi-

diusz i zarazem patriarcha Tomisu, prof. abp Teodozjusz Petrescu, udzielił finansowego wsparcia organizatorom, przeznaczając sale pałacu arcybiskupiego na wykłady, zapewniając wykładowcom wyborną kuchnię basenu Morza Czarnego, a także sponsorując program kulturalny.

Autorytet prof. Nicolae Dură, znanego i cenionego w Europie świeckiego prawosławnego prawnika kanonisty, zapewnił obecność ponad 31 przedmówców z 11 krajów, w tym obu Ameryk, Azji Mniejszej, całej Europy (od Wysp Brytyjskich i Portugalii po Bułgarię) i Kaukazu. Byli wśród nich rekrutujący się spośród żydów, chrześcijan i muzułmanów prawnicy, socjologowie religii, teologowie, etycy, filozofowie i historycy, których polem zainteresowań naukowych jest małżeństwo. Podczas sympozjum na Uniwersytecie Owidiusz nadano dwa doktoraty *honoris causa*, które otrzymały: Anastazja Zakariadze – gruzińska profesor etyki, od lat współpracująca z Uniwersyteciem w Konstancy, oraz rumuńska profesor – Irina Moroianu Zlătescu, specjalizująca się w prawach człowieka i międzynarodowym prawie prywatnym. Sympozjum – oprócz organizatorów otwierali dyplomaci, w tym siedzący obok siebie i gawędzący ze sobą przedstawiciele Jordanii, Izraela i Autonomii Palestyńskiej. Dla gości z Europy Zachodniej był to niecodzienny, lecz jasny w przesłaniu komunikat, że nauka stoi ponad granicami i emocjami związanymi z polityką.

Nie sposób zreferować wszystkich 31 wykładów, które odbywały się w języku angielskim lub francuskim. Sesje naukowe trwały przez 12 godzin, z przerwami na posiłki, a dyskusje – na które jak zwykle było za mało czasu, przenosiły się do hallu nadmorskiego hotelu „Palm Beach”, gdzie organizatorzy przewidując ulokowali wszystkich prelegentów sympozjum. Poszczególne sesje sympozjum zostały podzielone w następujący sposób:

Pierwszym wykładem prof. Anastazja Zakariadze z Tbilisi dokonała filozoficznego wprowadzenia w tematykę instytucji małżeństwa i przedłożyła niezbędną dla dalszych rozważań bazę pojęciową, wspólną wszystkim trzem religiom odnośnie do instytucji małżeństwa. Następnie prof. Asher Maoz, z uniwersytetu w Tel Awiwie przedstawił charakterystyczne cechy instytucji małżeństwa we współczesnym prawie żydowskim, zaś brytyjska księżna Jill Hamilton zapoznała słuchaczy z problemami kobiet-ofiar przemocy w rodzinie w Izraelu. Księżna – jako jedyna z prelegentów – odwołała się wprost do polityki i poddała krytyce prawo państwa Izrael, pozostawiające kwestie uznania rozwodu w dyspozycji około 14 związków wyznaniowych istnieją-

cych w tym kraju. W szczególności respondentka ukazała tragiczną sytuację chrześcijanek, które ze względu na niemożność uzyskania rozwodu są zmuszone trwać w niszczącym ich godność związku, w przeciwieństwie do kobiet żydowskich czy muzułmańskich. Następnym wykładem na temat procesu sekularyzacji i jej wpływu na małżeństwo w strukturach Kościoła anglikańskiego zaprezentował również Brytyjczyk, świecki teolog anglikański, profesor Uniwersytetu w Warwick, David W. Lankshear. Z kolei francuski kanonista, prof. Bernard Callebat z Katolickiego Uniwersytetu w Tuluzie, zapoznał słuchaczy z rozwojem nauki o sakramentalności małżeństwa w Kościele łacińskim od XI do XIII wieku. Obecny na sali chrześcijanom różnych wyznań wykład ten przypominał o istnieniu wspólnych średniowiecznych źródeł. Cele i przymioty współczesnego chrześcijańskiego małżeństwa i obowiązek dążenia małżonków do świętości w tym wspólnotowym powołaniu przedstawił prof. José Jacinto Ferreira de Farias, prawnik kanonista, wykładowca Katolickiego Uniwersytetu Portugalii w Lizbonie.

Drugą sesję rozpoczął wykład prof. Iriny Moroianu Zlătescu, Dyrektor Rumuńskiego Instytutu Praw Człowieka, a dotyczył prawno-naturalnego charakteru małżeństwa, rozumianego jako instytucja dana każdemu człowiekowi niezależnie od czasu historycznego, uwarunkowań kulturowych i religijnych. Wystąpienie rumuńskiej prawnik specjalizującej się w prawie międzynarodowym prywatnym ukazało szeroki obraz małżeństwa jako rzeczywistości globalnej, skierowanej ku rozwojowi poszczególnego człowieka i całej ludzkości. Po takim wstępie naturalnym rozwinięciem i teologicznym pogłębieniem tej idei był kapitalny pod względem precyzji pojęć wykład północnoamerykańskiego profesora filozofii na Uniwersytecie w Południowej Karolinie, Christophera Tollefsena, na temat myśli Jana Pawła II w obrębie zagadnienia personalizmu we współczesnej nauce o małżeństwie w Kościele katolickim.

Wyniki swoich ciekawych badań nad podejściem do małżeństwa i rodziny i realizowaniem wynikających z małżeństwa zobowiązań prawosławnej mniejszości religijno-kulturowej w Austrii przedstawiła pracująca na Uniwersytecie Wiedeńskim prawosławna doktor teologii, Inna Naletova. Kolejny wykład prof. Jose Carlosa Carvalho z Uniwersytetu w Porto, podejmujący analizę 7. rozdziału Pierwszego Listu św. Pawła do Koryntian był swoistym „powrotem do teologicznych źródeł”, łączącym przybyłych na sympozjum rozproszonych chrześcijan. Do ogólnej wiedzy słuchaczy na temat wyzwań i problemów współczesnych małżeństw w zmagającej się z kryzysem gospo-

darczym Grecji znacznie przyczynił się wykład socjologa religii, dr. Christisa Tsironisa, pracownika naukowego Uniwersytetu Arystotelesa w Salonikach. Prelegent ten zwrócił uwagę na zasadniczo niewystępujący w krajach katolickich, a przysparzający wiele moralnych zawirowań problem relacji „dorastająca pasierbica – ojczym” w drugich lub trzecich małżeństwach par prawosławnych. Z kolei zagadnienie aktualne w Gruzji, dotyczące legalizacji małżeństw naturalnych na forum państwowym lub powagą prawosławnej Cerkwi – w optyce „metakontraktualistycznej” formy powstania małżeństwa przedstawił pracownik Instytutu Nauk Politycznych i Społecznych Uniwersytetu w Tbilisi, prof. Irakli Brachuli.

Trzecią, wieczorną sesję pierwszego dnia sympozjum rozpoczął wykład prawosławnego historyka prawa kanonicznego dotyczący regulacji prawnych odnośnie do małżeństwa i rodziny ustanowionych na gruzińskim synodzie „Ruis – Urbinisi” w 1104 roku. W szczególności prelegent – prof. Archil Metreveli, szczegółowo omówił występujące wówczas przeszkody małżeńskie i normy wynikające z prawa liturgicznego. Z kolei o braku uregulowań prawnych na gruncie prawa państwowego Turcji w kwestii legalizacji małżeństw zawieranych przez muzułmańskich mieszkańców w sposób religijny (tzw. „dzikich małżeństw”) i występującego konfliktu sumienia tradycyjnych muzułmanów w wyborze między lojalnością wobec prawa państwowego a islamskim rozumieniem małżeństwa, jako rzeczywistości społecznej, nie prawnej mówił prawnik-koranista, doktor Oğuzhan Tan z Wydziału Islamistyki Uniwersytetu w Ankarze. Po tym wystąpieniu przemawiała autorka niniejszego sprawozdania, dr Aleksandra Brzemia-Bonarek, reprezentując Polskę Papieskim Uniwersytetem Jana Pawła II w Krakowie i przybliżyła w poglądowym referacie główne zmiany w obrębie ról małżeńskich, rodzicielskich i społecznych, które pojawiły się w Polsce wraz z przemianami polityczno-gospodarczymi. Źródłem jej badań były skargi powodowe zaskarżanych do sądów kościelnych południowej Polski małżeństw. Z referatem tym korespondował wykład gruzińskiego etyka, prof. Veleriego Ramaszwilięgo, o małżeństwie w postsekularnym europejskim społeczeństwie. Profesor dowodził, że pomimo pozornego odrzucenia przez współczesny świat, tak podstawowy fenomen, jaki stanowi instytucja małżeństwa, nadal jest dla chrześcijan wartością. Jednak dla prawidłowego wzrostu potrzebuje ono ogólnospołecznego wsparcia moralnego, duchowego, kulturowego i zaplecza w postaci prawa państwowego.

Jedyną przedstawicielką Ameryki Południowej, doktor prawa kanonicznego i wykładowczyni w Instytucie Praw Człowieka i Wolności Religijnych na Papieskim Uniwersytecie Katolickim w Rio de Janeiro: Agnes Christian Chaves Faria, swoim prawno-porównawczym wystąpieniem przypomniła w większości europocentrycznym prelegentom nieznaną w skali naszego regionu pluralizm kulturowy krajów Ameryki Łacińskiej, zaszczości historyczne, kwestie polityczne i wynikające stąd problemy prawne w relacji państwo – Kościół odnośnie do instytucji małżeństwa. Wieczorną sesję zakończył wykład bułgarskiego świeckiego teologa, prof. Adriana Aleksandrowa z Uniwersytetu Sofijskiego, który – podobnie jak poprzedni przedmówcy – wskazał na istotne problemy w obrębie małżeństwa i rodziny, z jakimi borykają się współcześni wierni Cerkwi prawosławnej w Bułgarii, a dotyczące poszanowania świętości życia (największego „spustoszenia” po reżimie komunistycznym), rozumienia małżeństwa jako sakramentu i rosnącej liczby rozwodzących się krótkich stażem małżeństw.

Dzień drugi symposium należał do wykładowców gruzińskich, bułgarskich i rumuńskich. Dominował tu prawosławny punkt spojrzenia na małżeństwo i rodzinę. Gruzini prelegent, profesor teologii prawosławnej, Demur Jalaghonia z Uniwersytetu w Tbilisi naszkicował pryncypia współczesnej prawosławnej myśli teologicznej o małżeństwie. Podobnie jak wielu przemawiających po nim naukowców, teolog ten przypomniiał, że w Kościele pierwotnym do IV wieku nie istniała wyodrębniona forma celebracji małżeństwa. Wskazał też na ścisły związek między jednoczesnym przystępowaniem do Eucharystii kobiety i mężczyzny a identyfikacją ich jako małżonków w lokalnej wspólnotie pierwszych chrześcijan.

Doktor Aleks Kszutaszwili zreferował z kolei prawa obowiązki kobiet w starym prawie gruzińskim, do których to licznych przywilejów związanych z prawem do posiadania majątku i dysponowania nim w małżeństwie należała również możliwość zażądania rozwodu w sytuacji stania się ofiarą przemocy domowej, zgodnie z doktryną prawosławną o dopuszczalności rozwiązywania małżeństw, które na skutek błędów moralnych samych małżonków nie cieszą się już „łaską sakramentu”. Rzeczywisty status kobiet odbiegał jednak od litery prawa ze względu na dominujące w feudalnym społeczeństwie patriarchalne spostrzeżenie rzeczywistości. Przedmówca zwrócił uwagę na niezanimającą i wciąż powracającą smutną analogię współczesnego występowania problemów związanych z przemocą domową wobec kobiet.

Bardzo ciekawy wykład o problemach współczesnych emigrantów muzułmańskich żyjących w poligamicznych związkach i tożsamości europejskiej zaprezentował bułgarski badacz pracujący na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Południowo-Zachodniego w Blagoevgradzie, prof. Lachezar Antov. Praktykowane poligamiczne małżeństwa wśród niektórych muzułmańskich Arabów lub Afrykańczyków są zakazane w prawodawstwach wszystkich państw europejskich. Tym samym autor wskazał na swoistą „niekompatybilność” jednej z głównych zasad społeczeństwa zachodnioeuropejskiego, jaką jest wolność religijna i prawo do życia zgodnie z jej zasadami, do współczesnych realnych problemów społeczeństwa wielokulturowego. Trudne, ale aktualne pytanie, które autor postawił słuchaczom, dotyczyło granic i limitów, jakie należy, można, a także jakich nie powinno się wyznaczać osobom innych kultur i odmiennych wyznań, zamierzającym żyć i rozwijać się w państwie o korzeniach i tradycjach chrześcijańskich.

Rumuńska teolog, prof. Ana Rodica Stăiculescu w swoim referacie skupiła się nad obserwowaną pozorną sprzecznością między instytucją małżeństwa a identyfikacją z wartościami współczesnego rumuńskiego społeczeństwa. Z jednej strony jako powszechne i niepodważalne uważane są pojawiające się w mediach sądy, iż wraz z przemianami społecznymi następuje brak zainteresowania małżeństwem jako instytucją, która „zabiera wolność” jednostce. Z drugiej strony, przeprowadzane przez akademików empiryczne badania naukowe dowodzą, że wartości judeo-chrześcijańskie i sama wiara nadal są dla rumuńskiego społeczeństwa bardzo istotne. Prelegentka w kontekście religijno-społecznym podkreśliła status małżeństwa jako rzeczywistości dualnej, gdzie jednostka staje się zaczątkiem społeczeństwa, a równocześnie zachowuje swoją indywidualność. Przemiany społeczne nie zniszczą instytucji małżeństwa – przekonywała prof. Stăiculescu – gdyż jest to unikalna i jedyna sprawdzająca się konstrukcja społeczna o cechach bezwzględnie potrzebnych dla trwałości i rozwoju wspólnot religijnych, politycznych i etnicznych.

O roli rodziny w kształtowaniu się postaw i przekonań religijnych dzieci i młodzieży oraz o prawie dzieci do wolności religijnej w optyce współczesnej doktryny prawa międzynarodowego mówiła w swoim wystąpieniu dr Zaza Vaszakmadze, wykładowczyni prawa na Uniwersytecie Grigoria Peradzego w Tbilisi. Autorka wskazała na normy ogólne prawa międzynarodowego i bardzo różne interpretacje oraz aplikacje tych norm w prawodawstwach krajowych,

w zależności od typu religii dominującej w kraju, typu relacji: „państwo – związek wyznaniowy” i rzeczywistej, społecznej roli religii wśród obywateli.

Doktor Clara Stamatova, teolog prawosławna z Uniwersytetu Sofijskiego, w swoim referacie poddała analizie odważne zagadnienie: dlaczego muzułmanie, którzy wierzą w jednego Boga, nie dzielą z chrześcijanami prawdy o tym, że Jezus Chrystus jest Jego Synem? Punktem wyjścia dla rozważań doktor Stamatovej był fragment Pierwszego Listu św. Piotra (4, 8). Badaczka przedstawiła główne argumenty doktryny islamskiej zaprzeczające boskości Jezusa Chrystusa. Oprócz aspektów teologicznych bułgarska teolog zwróciła uwagę również na różniący się od chrześcijańskiego aspekt antropologiczny, (odmienne od chrześcijańskich zasady spostrzegania człowieka i jego roli w procesie zbawienia), który przyczynił się do większego jeszcze rozejścia się doktryn chrześcijaństwa i islamu.

Gospodarz konferencji, prof. Nicolae Dură wraz ze swoją asystentką, mgr Cătălină Mititelu, przygotował referat na temat małżeństw mieszanych w optyce prawosławnych uregulowań prawnych. Wykład ten miał charakter przeglądowy, systematyzujący dotychczasową wiedzę i niesprzeczną doktrynę prawną dotyczącą ogólnego zakazu zawierania takich małżeństw i – na zasadzie *oikonomi* – dyspensowania od niego. Autorzy zwrócili też uwagę na różne zwyczaje odnośnie do omawianego zagadnienia w obrębie 14 autokefalicznych Kościołów prawosławnych i postulowali stworzenie wspólnych dla całego prawosławia reguł na synodzie.

Kolejne trzy referaty przedłożyli pracownicy naukowci Uniwersytetu w Konstancy. Profesor Nechita Runcan z historyczno-prawnym wystąpieniem wskazała na różnice występujące w spojrzeniu na małżeństwo i rodzinę w Starym i Nowym Testamencie, skłaniając się we wnioskach do powrotu do praktyk pierwszych chrześcijan odnośnie do zasad życia rodzinnego, jako środka do osiągnięcia zagubionych przez współczesnego człowieka „radości i prawdziwego sensu dzielenia wspólnotowego życia małżeńskiego”. Profesor Nuredin Ibram przedstawił stan badań z zakresu zagadnień doktrynalnych i prawnych dyskutowanych przez koranistów, a dotyczących: poligamii, zmian w obrębie roli kobiety w rodzinie, homoseksualizmu i niewierności. Prelegent zwrócił uwagę na niejednorodność świata muzułmańskiego w dyskusji i wskazał na znaczne różnice legislacyjne i obyczajowe pomiędzy krajami afrykańskimi (tzw. świat saharyjski) a muzułmanami zamieszkującymi Europę i Bliski Wschód. Trzeci z naukowców działający na Uniwersytecie Owidiusz,

dr Constantin Anechitoae, reprezentujący też duszpasterstwo sił zbrojnych w rumuńskiej Cerkwi, miał wystąpienie dotyczące gwarancji prawnych państwa rumuńskiego odnośnie do sposobu, miejsca i formy małżeństw zawieranych przez żołnierzy różnych wyznań będących obywatelami Rumunii.

Ostatnim prelegentem drugiego dnia był dr Mihai Constantinescu, reprezentujący środowisko naukowe Uniwersytetu w Krajowej (Rumunia). Swoim wystąpieniem o współczesnych wyzwaniach prawosławia dotyczących sakramentu małżeństwa dokonał on usystematyzowania postulatów prawników i teologów prawosławnych co do uznania na forum państwowym małżeństw zawartych w Cerkwi, uzdrawiania związków cywilnych zawieranych w czasach komunistycznych i wzrostu roli figury prawnej – *oikonomi* – w stosowaniu prawa małżeńskiego.

Dyskusja nad referatami przeciągnęła się do późnego wieczora. Przerwała ją uroczysta kolacja, wydana przez patriarchę Teodozjusza ku czci pań profesor uhonorowanych doktoratem *honoris causa* Uniwersytetu Owidiusz. Wykwintny posiłek umilał gościom śpiew chórzystów seminarium duchownego, a gruzińscy akademicy przywieźli na cześć swojej koleżanki, prof. Anastazji Zakariadze, wina pochodzące z najlepszych upraw w Gruzji.

Ostatni dzień sympozjum był czasem rekreacyjnym: organizatorzy zaprosili prelegentów na całodniowy rejs statkiem wzdłuż delty Dunaju. Wśród malowniczych krajobrazów gór i potężnej rzeki wpływającej do morza był czas, by spokojnie prowadzić kularowe rozmowy, kontynuować dyskusje i nawiązywać nowe kontakty naukowo-towarzyskie.

Sympozjum było niezmiernie ubogacające, przede wszystkim z powodu możliwości zapoznania się z różnorodnością myśli, poglądów i spojrzeń na temat małżeństwa. Homogeniczność religijno-kulturowa Polski powoduje, że w codziennej pracy naukowej lub zawodowej, mając do czynienia większością z Polakami katolikami, prawnik-kanonista osłabia w sobie świadomość różnorodności religijnej świata i jego wielokulturowości (także współczesnej Europy). Sympozjum, takie jak organizowane w Konstancy, pozwala namacalnie obcować z aksjomatem prawno-naturalnego charakteru małżeństwa i rodziny.

Wszystkie referaty w formie publikacji ukazały się w periodyku „Dionysiana” (www.dionysiana.srctomis.ro).

s. Lucyna Wąsik

**Sprawozdanie z wykładów gościnnych
w Instytucie Prawa Kanonicznego
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
przeprowadzonych przez ks. dr. Pawła Malechę**

W dniach 25 i 26 kwietnia 2012 roku Instytut Prawa Kanonicznego w Krakowie gościł ks. dr. Pawła Malechę, Kanclerza Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej. Tematem przewodnim dwudniowych wykładów, adresowanych przede wszystkim do studentów Instytutu Prawa Kanonicznego, była struktura i zakres działania Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej.

Ks. dr P. Malecha omówienie aktualnej działalności trybunału poprzedził krótką prezentacją historii tej instytucji, uwypuklając jej rozwój i zmieniającą się na przestrzeni lat rolę. Przypomniął, że powstanie tego trybunału datuje się wraz z ustanowieniem na stałe urzędu referendarza przez papieża Eugeniusza IV w roku 1431. Stały urząd referendarza poprzedziło wprowadzenie w roku 1216 przez papieża Innocentego III obowiązku przedkładania ojcu świętemu próśb na piśmie, a ówczesni – zmieniający się referendarze referowali kierowane przez wiernych prośby. Kolejny ważny okres w historii Sygnatury Apostolskiej to czas reformy Kurii Rzymskiej dokonanej przez papieża Sykstusa V w roku 1588, kiedy ukształtowana została podwójna struktura trybunału: Sygnatura Łaski i Sygnatura Sprawiedliwości. Dokonanie wewnętrznych zmian organizacyjnych i doprecyzowanie kompetencji spowodowało, że dla Sygnatury Apostolskiej rozpoczął się wówczas tzw. „złoty czas”, trwający aż upadku

państwa kościelnego w roku 1870, który spowodował zaprzestanie działalności trybunału. Odrodzenie nastąpiło wraz z konstytucją apostolską *Sapienti consilio* papieża Piusa X z roku 1908, który wcześniejszą Sygnaturę Łaski i Sygnaturę Sprawiedliwości nazwał Najwyższym Trybunałem Sygnatury Apostolskiej. Wraz z reaktywowaniem Sygnatury Apostolskiej papież Pius X nadał w tym samym roku trybunałowi własne prawo, które potwierdził później *Kodeks prawa kanonicznego* z 1917 roku. Reforma Kurii Rzymskiej przeprowadzona w roku 1967 przez papieża Pawła VI konstytucją apostolską *Regimini Ecclesiae Universae* w odniesieniu do Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej zaowocowała m.in. rozszerzeniem kompetencji i powstaniem tzw. Sekcji ALTERA rozstrzygającej rekursy przeciwko nielegalnym aktom administracyjnym.

Po przypomnieniu najistotniejszych momentów z historii kształtowania się Sygnatury Apostolskiej ks. dr Malecha skupił się w swoim wykładzie na jej aktualnej działalności. Rozpoczął od wskazania aktualnie obowiązującej podstawy prawnej działania tego trybunału, na którą składa się: *Kodeks prawa kanonicznego* z roku 1983 (kan. 1445), konstytucja apostolska *Pastor bonus* papieża Jana Pawła II z roku 1988 (art. 121–125) oraz *Lex propia* promulgowane przez papieża Benedykta XVI z roku 2008. Sukcesywnie Ksiądz Kancelarz zaprezentował kompetencje Sygnatury Apostolskiej, wskazując na trzy obszary jej działań:

1. Prośby o przywrócenie do stanu poprzedniego (*restitutio in integrum*) w odniesieniu do wyroku, który uzyskał powagę rzeczy osądzonej. Omawiając tę kategorię spraw, zwrócił uwagę, że dotyczy to tylko spraw *iurium* (spraw majątkowych), podkreślając równocześnie, że sprawy osobowe nie przechodzą w stan rzeczy osądzonej, co oznacza, że zawsze mogą być zaskarżone.
2. Prośby o nowe zbadanie spraw dotyczących stanu osób, w konsekwencji pozyskania nowych i poważnych dowodów i argumentów. Dla przykładu Ksiądz Doktor wskazał sprawy wynikające z kan. 1448, 1644 i 1675.
3. Spory dotyczące właściwości trybunałów, które nie podlegają temu samemu trybunałowi apelacyjnemu.

Bardzo liczne kompetencje Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej z trzech przedstawionych wyżej obszarów realizowane są przez trzy sekcje, z których każda ma ściśle określony zakres spraw.

Sekcja pierwsza pełni funkcję najwyższego trybunału zwyczajnego w sprawach spornych i pełni funkcję nadrzędną wobec Trybunału Roty Rzymskiej. Rozstrzyga m.in. sprawy o nieważność wyroków rotalnych, *restitutio in integrum* w sprawach majątkowych, czy też zarzuty o stronnictwo wobec audytorów rotalnych.

Sekcja druga posiada kompetencje najwyższego trybunału administracyjnego i rozstrzyga spory odnoszące się do pojedynczych aktów administracyjnych. Rekurs sporno-administracyjny wnoszony do Sygnatury Apostolskiej jest skuteczny, jeżeli poprzedza go pełna procedura, wyczerpująca środki odwoławcze przewidziane przez prawo kanoniczne. Motywem rekursu sporno-administracyjnego może być jedynie nielegalność aktu administracyjnego. Sekcja druga posiada również specjalne kompetencje dotyczące spraw administracyjnych, m.in. te zlecone przez Biskupa Rzymskiego, czy też skierowane przez dykasterie Kurii Rzymskiej.

Sekcja trzecia Sygnatury Apostolskiej pełni funkcję organu administracyjnego kontrolującego działalność sądowniczą w Kościele. Ten tak bardzo szeroko zakreślony obszar działań ks. dr P. Malecha podzielił według rodzaju spraw podejmowanych przez tę sekcję, m.in. na: sprawy dotyczące tzw. powierzenia papieskiego (*commissio pontificia*), czyli przekazania sprawy objętej kompetencją absolutną na rzecz trybunału innego niż Trybunał Roty Rzymskiej, badanie stanu sądownictwa kościelnego na podstawie corocznych sprawozdań z działalności, czy też sprawy związane z uznaniem wyroku kościelnego stwierdzającego nieważność małżeństwa przez sądy świeckie. Dopełnieniem omówienia tematu przewodniego były kwestie kosztów procesowych oraz przechowywania akt spraw.

Wykłady gościnne stały się dobrą tradycją Instytutu Prawa Kanonicznego w Krakowie. Są okazją do zaczerpnięcia z dorobku naukowego i doświadczenia wybitnych kanonistów. Naszym przewodnikiem w tym roku był ks. dr Paweł Malecha, który jak dobry Mistrz przeprowadził nas przez Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej.

Z radością przyjęliśmy wiadomość, że kilka dni później ojciec święty Benedykt XVI mianował ks. dr. P. Malechę zastępcą promotora sprawiedliwości w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej.

